

วงพิณพาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล
แขวงจำปาสักสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Phinphat Tradditional
Music Ensemble, Direced
byKunsee Chiyamongkol, from
the Champasak Province of
the Lao People's
Democratic Republic.

๗

ธนวัฒน์ บุตรทองทิม¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับวงพิณพาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล ซึ่งอดีตเป็นวงดนตรีในราชสำนักจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีพัฒนาการเชื่อมโยงระหว่างราชสำนักจำปาสักกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพโดยทั่วไปของวงพิณพาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล ในด้านการดำรงอยู่ การสืบทอด ประวัติ รวมถึงบริบทต่างๆ และเพื่อศึกษาลักษณะทางดนตรีวงพิณพาทย์ครูคุณสี ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า

---

¹อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ในภาวะการณ์ทางสังคมของลาวทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้นการที่วงดนตรีลาวเดิมจะสามารถดำรงอยู่ได้ จำเป็นจะต้องมีระบบการสืบทอดที่มีขั้นตอนวิธีการดำรงอยู่ของตน หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2518 วงดนตรีลาวเดิมซึ่งถือเป็นศิลปะที่บ่งบอกถึงการรับใช้ระบอบกษัตริย์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามโครงสร้างการปกครองเพื่อความอยู่รอด จากที่ต้องบรรเลงตามกรอบประเพณีของราชสำนัก ก็จะต้องเปลี่ยนมาทำหน้าที่รับใช้รัฐบาลและประชาชนในทางอุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งวงดนตรีลาวเดิมที่สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยผ่านเหตุการณ์ต่างๆมากมายในสังคมลาวในบริเวณพื้นที่จำปาสักคือ “วงพิณพาทย์ครูคุณสีไชยะมงคล” วงที่มีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อการดำรงอยู่ และกลายเป็นรูปแบบทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนมาจนถึงปัจจุบัน

Abstract

This research aims to study the Phinphat Ensemble of Master Kunsee Chaiyamongkol of Champasak, in the Laos People's Democratic Republic, the band's past, and its growth within the Champasak court and neighboring countries. This researcher used qualitative research methodology. The study focused on Master Kunsee's biography, the transmission of knowledge and skills, the background and history of the band, and other related information regarding the Champasak Phinphat Ensemble. The results of the research were as follows:

In order for this Laotian band to survive, it is crucial that the transmission of knowledge be systematized. After the change of government in 2518 B.C., Laos's classical music ensembles, which represented one form of art influenced by the monarchy, needed to modify its form to reflect the governmental structure to continue to exist. That is, the musical patterns, which formerly followed the norms of the court, was altered to follow the lay people's ideology and governmental influences. To conclude, the Phinphat Ensemble of Master Kunsee

Chaiyamongkol of Champasak is a band that has survived to the present day combining western musical instruments with original music and going through several transformations in order to retain its existence and its uniqueness.

บทนำ

เมืองจำปาสัก เป็นเมืองที่มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการที่จำปาสักเป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บริเวณทางตอนเหนือของประเทศกัมพูชา และยังมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเดินทางไปยังประเทศเวียดนามได้อย่างสะดวก โดยประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นล้วนแต่มีความเข้มแข็งและหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของตน แม้จะมีความแตกต่างกันทางด้านรายละเอียดของภาษา วิถีชีวิต ประเพณี การปกครอง ฯลฯ แต่ก็ยังมีอิทธิพลด้านอื่นๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การดำรงชีวิตของคนในพื้นที่บริเวณจำปาสัก และในความแตกต่างกันนี้ยังส่งผลสะท้อนมาถึงดนตรีและศิลปะแขนงต่างๆในจำปาสักอีกด้วย โดยในส่วนของดนตรีลาวนั้นก็เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ ผสมผสานเข้ากับสิ่งใหม่ๆจากวัฒนธรรมใกล้เคียงที่มีอิทธิพล จึงทำให้สามารถสร้างและพัฒนาวงดนตรีประเภทต่างๆ ขึ้นมากมาย จากผลกระทบที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายภายในลาว ทำให้วงดนตรีลาวเดิมหรือที่ชาวลาวนิยมเรียกว่า “วงพิณพาทย์” มีจำนวนลดลง ปัจจุบันบริเวณเมืองจำปาสักเหลือวงพิณพาทย์อยู่เพียง 1 วงคือ วงพิณพาทย์ครุฑนสี ไชยะมงคล วงจากบ้านโพไซ เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งวงดนตรีดังกล่าวเป็นวงที่สืบทอดระบบการเรียนรู้มาจากราชสำนักจำปาสักและมีการเรียนการสอนอย่างมีระเบียบแบบแผนที่สมบูรณ์

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2518 ดนตรีลาวเดิมซึ่งถือเป็นศิลปะที่บ่งบอกถึงการรับใช้ราชสำนักจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน วงพิณพาทย์ครุฑนสี ไชยะมงคล ถือเป็นวงดนตรีลาวเดิมที่มีความเก่าแก่และมีพัฒนาการควบคู่ไปกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเมืองจำปาสัก แต่ด้วยการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในสังคม การนำเอาดนตรีมารับใช้ในวิถีชีวิตก็

ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น จากการที่จะต้องบรรเลงตามกรอบของราชสำนัก ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คนตรีก็ต้องปรับเปลี่ยนมาทำหน้าที่รับใช้ทางรัฐบาลและประชาชน ในด้านอุดมการณ์หรือภาวะการณ์ทางสังคมต่างๆ แทนซึ่งวงดนตรีลาวเดิมที่สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันโดยผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมการเปลี่ยนแปลงของลาวในบริเวณพื้นที่แขวงจำปาสัก คือ วงพิณพาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล

1. ภูมิหลังดนตรีราชสำนักในอาณาจักรล้านช้าง

ดนตรีในรูปแบบราชสำนักหรือที่เรียกว่าดนตรีลาวเดิมนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีราชสำนักเขมร ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าฟ้าจ๋ม หลังจากเจ้าฟ้าจ๋มซึ่งเป็นโอรสของเจ้าฟ้าเงี้ยว (ขุนผีฟ้า) ประสูติในปีพุทธศักราช 1859 มีพระวรกายที่ผิดปกติคือมีพระทนต์หรือฟันพร้อมกัน 33 ซี่ เหล่าอำมาตย์เห็นดังนั้น ก็กลัวว่าจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้านเมือง จึงพากันกราบทูลเจ้าฟ้าเงี้ยวให้เอาไปลอยน้ำ เจ้าฟ้าเงี้ยวไม่ทันทานเหล่าอำมาตย์ได้ จึงจับเจ้าฟ้าจ๋มลอยแพจากเมืองเชียงของ พร้อมด้วยบริวารอีก 44 คน แพของเจ้าฟ้าจ๋มลอยลงมาตามแม่น้ำของ (แม่น้ำโขง) ใช้เวลาอยู่ 1 ปี จึงมาถึงบริเวณแก่งหลี่ผี ครั้งนั้นพระมหาปาสมัน ภิกษุชาวเขมร ซึ่งอาศัยอยู่วัดคูหาใกล้กับแก่งหลี่ผีได้เห็นแพของเจ้าฟ้าจ๋มและทราบว่าเป็นโอรสของกษัตริย์ลาว จึงนำไปเลี้ยงและสั่งสอนความรู้ศิลปะวิทยาการต่างๆ เมื่อเจ้าฟ้าจ๋มเจริญพระชนม์ได้ 7 ชันษา จึงนำไปถวายพระเจ้ากรุงเขมรที่นครหลวง (บริเวณนครธมในปัจจุบัน) ขณะที่ทรงอาศัยอยู่ในราชสำนักเขมรนั้นเจ้าฟ้าจ๋มได้ทรงศึกษาศิลปะวิทยาการทุกประการ เช่นเดียวกับบรรดาเหล่ากุมารราชสำนักเขมร พระเจ้าแผ่นดินเขมรได้ทรงเห็นถึงความสามารถและความฉลาดของเจ้าฟ้าจ๋ม จึงได้มอบนางแก้วเกงยา (ลาวเรียกพระนางยอดแก้ว ไทยเรียกพระนางคำหยาด) พระราชธิดาให้เป็นพระชายาของเจ้าฟ้าจ๋ม โดยมีพระประสงค์จะผูกไมตรีกับชนชาติลาวไว้ (เดิม วิกาศย์พจนกิจ, 2530)

ในปี พ.ศ. 1886 เจ้าฟ้าเงี้ยวพระราชบิดาของเจ้าฟ้าจ๋มก็เสด็จสวรรคต บรรดาเหล่าอำมาตย์จึงเชิญเจ้าฟ้าคำเสี้ยว ซึ่งเป็นพระอนุชาของเจ้าฟ้าเงี้ยวขึ้นเสวยราชย์แทน (มีศักดิ์เป็นอาว์หรืออาของเจ้าฟ้าจ๋ม) ฝ่ายเจ้าฟ้าจ๋มซึ่งประทับอยู่ที่เขมร ได้ทราบข่าว

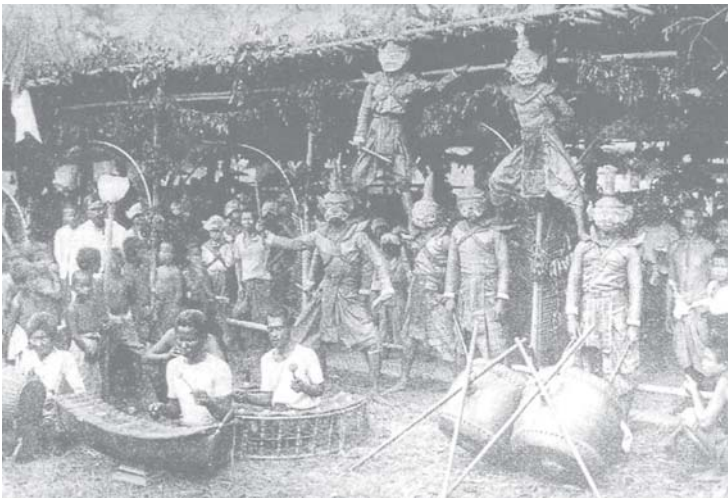
พระราชบิดาสวรรคต และเจ้าฟ้าคำเสียว ได้ครองเมืองเชียงของแทน เจ้าฟ้ารุ่งจึงทูลขอกองทัพเขมรยกไปยึดเมืองคืน เจ้าฟ้าคำเสียวผู้เป็นอาได้เกณฑ์ไพร่พลออกไปต่อสู้สามครั้ง แต่พ่ายกองทัพเจ้าฟ้ารุ่งทั้งสามครั้ง เจ้าฟ้าคำเสียวรู้สึกเลอายที่ทำศึกผู้หลานไม่ได้ จึงเสวยยาพิษปลงพระชนม์เองพร้อมทั้งมเหสีและพระธิดา 2 พระองค์ บรรดาอำมาตย์จึงทูลเชิญเจ้าฟ้ารุ่งขึ้นเสวยราชสมบัติในนครเชียงทอง (มหาสิลา วีระวงศ์, 2535)

นางแก้วเกงยา พระมเหสีของเจ้าฟ้ารุ่ง ทรงเห็นเหล่าอำมาตย์ ประชาชนทั้งในวังและนอกวัง ต่างนับถือผีฟ้า ผีดิน ตามลัทธิของชาวจีน มีการทำพิธีกรรมฆ่าช้าง ฆ่าควาย บูชาผีดำ ก็ทรงสลดพระทัย เนื่องมาจากพระนางแก้วเกงยางครั้งอยู่ที่เมืองเขมรได้สมาสิด ก็ไม่สามารถกระทำได้ จึงกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ารุ่งให้นำเอาพระพุทธรูปมาประดิษฐานในประเทศ สมเด็จพระเจ้าฟ้ารุ่งทรงพอพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดเครื่องบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงเขมร ฝ่ายพระเจ้ากรุงเขมรเมื่อทรงทราบจึงนิมนต์พระมหาปาสมันตะเถระเจ้าและพระมหาเทพลังกา พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์จำนวน 20 รูป นักปราชญ์ผู้เรียนจบไตรปิฎกอีก 3 คน คือ นรสิงห์ นรเดช และนรราช ให้นำพระพุทธรูปมาประดิษฐานในลาว พร้อมกันนี้พระองค์ได้พระราชทานทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก หน่อของต้นศรีมหาโพธิ์จากลังกา และพระพุทธรูปองค์หนึ่งนามว่าพระปาง (ต่อมาได้เพี้ยนมาเป็นพระบาง) มาให้เป็นที่สักการบูชา นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชทานสิ่งของและช่างผู้มีความสามารถชำนาญการในสาขาความรู้ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมากมี ช่างหล่อพระพุทธรูป ช่างเหล็ก ช่างทอง (ทองแดง) ช่างคำ (ทองคำ) รวมไปถึงด้านดนตรีซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดุริยางคศิลป์พาทย์ ระนาด ฆ้องวงและการละเล่นต่าง ๆ มาจากประชาชนใน 4 หมู่บ้านจำนวน 5,000 คน (ทองสีบ สุภะมาร์ค, 2528)

ผลจากการนำพระพุทธรูปและศิลปวัฒนธรรมจากเขมรเผยแพร่ไปสู่ราชสำนักกลางในรัชสมัยของเจ้าฟ้ารุ่งในครั้งนี้ จึงถือว่าเป็นการวางรากฐานดนตรีในราชสำนักที่ภายหลังนักวิชาการลาวเรียกกันว่า “ดนตรีลาวเดิม” อย่างไรก็ตาม ศิลปะดนตรีที่เผยแพร่จากราชสำนักเขมรเข้ามาสู่ราชสำนักลาวนั้นเชื่อว่าจจะดำรงรูปแบบดนตรีเขมรแบบดั้งเดิมโดยปราศจากการเปลี่ยนแปลง แต่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเชื่อ

กันว่าดนตรีราชสำนักลาวเดิม ที่รากฐานดั้งเดิมมาจากเขมรนั้น ได้มีการพัฒนาและหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแต่เดิมอยู่ก่อนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชาติลาว ดังปรากฏพบการนำเอาดนตรีชนิดต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของดนตรีดั้งเดิมมาร่วมบรรเลงด้วยเช่น การนำเอาแคนมาบรรเลงร่วมในวงด้วย เป็นต้น โดยการบรรเลงชนิดนี้ภายหลังได้พัฒนาจนกระทั่งยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นรูปแบบมาตรฐานรูปแบบหนึ่งในการบรรเลงดนตรีลาวเดิม และในรัชสมัยของพระเจ้าสุกเสริมในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2381-2395 ได้เริ่มมีการแสดงโขนในราชสำนักลาวเป็นครั้งแรก การรับเอารูปแบบการแสดงโขนมาเผยแพร่ในราชสำนักก่อให้เกิดการพัฒนาการด้านดนตรีครั้งยิ่งใหญ่ ทั้งในรูปแบบของวงดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลง และบทเพลงที่ใช้ในการประกอบการแสดง เช่น เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมของตัวแสดง เป็นต้น (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2551)

วงพินพาทย์ประกอบการแสดงพะลัก-พะลาม สมัยพระเจ้าสุกเสริม
ที่มา : เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2551, 48

2. วงพิณพาทย์ราชสำนักจําปาตัก ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2518

เมื่อสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2238 ต่อมาในปี พ.ศ. 2241 อาณาจักรลาวล้านช้างที่กว้างใหญ่ไพศาล ตกอยู่ในภาวะระส่ำระสายอย่างหนัก จนเกิดการแตกแยกออกเป็น 3 อาณาจักร ได้แก่ อาณาจักรเวียงจันทน์ อาณาจักรหลวงพระบางและอาณาจักรจําปาตัก หลังจากนั้นอาณาจักรทั้ง 3 ของลาวตกมาเป็นเมืองขึ้นของสยามในปี พ.ศ. 2321 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แต่ราชสำนักไทยก็ได้ปกครองลาวตามวิธีการเมืองแบบโบราณ คือยังคงให้มีพระเจ้าแผ่นดินอยู่ตามเดิม (มหาสิลา วีระวงส์, 2535)

ภูมิหลังของวงพิณพาทย์ในราชสำนักจําปาตักนั้น มีหลักฐานที่เป็นเครื่องดนตรีและคำบอกเล่าที่สามารถสืบค้นได้จากครูที่เคยรับใช้อยู่ในราชสำนักจําปาตัก ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประวัติของวงดนตรีนั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยของเจ้ายุติธรรมธร (เจ้าคำสูก) ซึ่งเมื่อเจ้าสูยถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ. 2384 เจ้านาค ผู้เป็นอุปราชจึงได้ขึ้นครองเมืองแทน จนถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ. 2396 ทางกรของไทยจึงได้แต่งตั้งให้เจ้าคำใหญ่ โอรสของเจ้าสูย ขึ้นเป็นเจ้าเมืองจําปาตัก มีนามว่า เจ้ายุติธรรมธร (คำใหญ่) จนถึง พ.ศ. 2402 ก็ถึงแก่กรรมเจ้าคำสูกผู้เป็นอนุชาจึงได้เป็นเจ้าเมืองจําปาตัก สืบแทน โดยมีพระนามว่า เจ้ายุติธรรมธร (คำสูก) และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2440 เจ้าคำสูกได้พานุตรชายทั้ง 3 มายังกรุงเทพมหานครเพื่อรับพระราชทานบรรดาศักดิ์ จากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

เจ้าหุຍ	ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น	เจ้าราชด้นย
เจ้าเบง	ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น	เจ้าศักดิ์ประสิทธิ
เจ้าอูย	ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น	เจ้าศักดิ์ประเสริฐ

ในขณะนั้นเจ้าศักดิ์ประสิทธิและเจ้าศักดิ์ประเสริฐ ได้เข้าศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนเจ้าราชด้นยนั้นได้กลับมาช่วยราชการบิดาอยู่ในเมืองจําปาตัก จากนั้นเมื่อมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้ายุติธรรมธร (คำสูก) ได้ขอเข้าเฝ้าและเยี่ยมบุตรทั้งสอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูเกิด พิมพะสิง

นักดนตรีในราชสำนักจำปาสัก ได้กล่าวถึงคำพูดของครอบครัวโดยสรุปว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้พระราชทานเครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ไทย ประกอบไปด้วย ปี่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ฉิ่งวงเล็ก ตะโพนและกลองทัด ให้แก่วงดนตรีของราชสำนักจำปาสัก ซึ่งเครื่องดนตรีชุดดังกล่าวในบางส่วนนั้นยังใช้มาจนถึงปัจจุบัน (เกิด พิมพ์สิง 2551, สัมภาษณ์) โดยหลังจากมีเครื่องดนตรีแล้ว พระองค์ได้ทรงให้จัดหานักดนตรีที่มีความสามารถและสมัครจะไปสอนดนตรีในราชสำนักจำปาสัก จำนวน 4 คน ประกอบไปด้วย

ครูเต็ง	สอน	ระนาดเอก
ครูสิง	สอน	ฉิ่งวง
ครูเถื่อ	สอน	ตะโพน กลองทัด
ครูหุย	สอน	ปี่

เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล
ที่มา: สถานีโทรทัศน์ ขววงจำปาสัก, 2006.

เมื่อถึงปี พ.ศ. 2446 อาณาจักรจำปาสักที่อยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ได้ตกเป็นของฝรั่งเศส ดังนั้นเมื่อเจ้ายุติธรรมธร (คำสุก) สิ้นพระชนม์มายู ทางกรมฝรั่งเศสจึงแต่งตั้งให้เจ้าราชฉนัย เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครจำปาสัก ไม่ได้ตั้งเป็นเจ้าเมืองจำปาสักอย่างที่ไทยเคยตั้งมา โดยในสมัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างและระบบต่างๆ ภายในราชสำนักจำปาสัก ซึ่งทางด้านดนตรีก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน คือได้มีแผนกทางด้านดนตรีเกิดขึ้นในสมัยนี้ ทำให้มีนักดนตรีหลายท่านในราชสำนักเจ้ายุติธรรมธร (คำสุก) ก็ได้ออกจากราชการโดยหลังจากนั้นครอบครัวและครูล่า ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของครูไทยในชุดที่เข้ามาสอนในสมัยราชสำนักเจ้าคำสุก ได้เข้ามาสมัครในแผนกดนตรีในสมัยที่เจ้าราชฉนัย เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดจำปาสัก (ทองบางหงสมบัด 2551, สัมภาษณ์) ในสมัยที่ครอบครัวเป็นหัวหน้าแผนกดนตรี ถือเป็นยุคที่วงพิณพาทย์ราชสำนักจำปาสักรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก นอกจากมีวงดนตรีราชสำนักลาวเดิมแล้ว ยังมีการแสดงละครและนาฏศิลป์ต่างๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญในยุคนี้ เช่น การฟ้อนนางแก้ว ฟ้อนลาวเฉียงเทียน เป็นต้น (คำมะณี ไชยะมงคล 2551, สัมภาษณ์)

นอกจากจะมีการฝึกนักดนตรีในแผนกแล้วยังมีการเชิญวงดนตรีจากราชสำนักของเขมร มาบรรเลงและสอนดนตรีและการแสดงที่แผนกดนตรีจำปาสักอีกจำนวน 6 คน ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยมียนายพลกต เป็นผู้ติดต่อประสานงานต่างๆ ใ้ซึ่งงบประมาณในการว่าจ้างทั้งสิ้นกว่า 3 ล้านบาท ซึ่งในการสอนดนตรีของวงจากราชสำนักเขมรนั้นได้มีการต่อเพลงและฝึกสอนเทคนิคการบรรเลงต่างๆ มากกว่าครูที่มาจากไทย เช่น การระบายลมปี เทคนิคการขับร้อง รวมไปถึงมีการขับร้องประกอบไหว้ครูในบทเพลง “สาธุการ” ซึ่งปกติเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ไม่มีการใส่คำร้องลงในบทเพลง แต่วงดนตรีจากราชสำนักเขมรได้นำบทไหว้ครูร้องประกอบก่อนการบรรเลงทุกครั้ง (คุณสี ไชยะมงคล 2551, สัมภาษณ์)

หลังจากที่ครูจากราชสำนักเขมรได้กลับเดินทางกลับ เจ้าราชฉนัยได้เชิญครูดนตรีจากไทยมาสอนที่แผนกดนตรีวังจำปาสัก ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยครูที่ได้มาสอนในแผนกดนตรีในช่วงนั้นคือ ขุนสนิท ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครุณสี ไชยะมงคล ครูได้กล่าวไว้ว่า

“สมัยก่อนครอบครัวเอาไว้ฟังว่า มีครูดนตรีที่มีชื่อมาจากประเทศไทย ชื่อ ขุนสนิท มาสอนดนตรี ขุนสนิท ตีระนาดเร็วมาก สอนไม่ค่อยรู้เรื่องเพราะท่านสอนเร็ว ลูกศิษย์เรียนตามไม่ทัน ครูแกสอนได้ประมาณ 2 อาทิตย์ ก็เดินทางไปวังในหลวงพระบางต่อ”

(คุณสี ไชยะมวงค. 2551 สัมภาษณ์)

หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2489 เจ้าราชฉนัย (หุຍ จ จำปาศักดิ์) ได้เสียชีวิตและเจ้าบุญอุ้ม บุตรคนโตของเจ้าราชฉนัย ได้เป็นผู้ดูแลวังจำปาศักดิ์จากบิดา ซึ่งเจ้าบุญอุ้มจบการศึกษามาจากสำนักการศึกษาในอินโดจีนของฝรั่งเศส จ เมืองฮานอย และได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรืลาวถึง 2 สมัย คือ พ.ศ. 2491 - 2493 และ พ.ศ. 2503 - 2505 โดยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2503 ครอบครัวซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกของดนตรีก็ได้เสียชีวิตลง จากนั้นครูคุณสี ไชยะมวงค มีศักดิ์เป็นลูกศิษย์และลูกเขยของครอบครัว ซึ่งขณะมีอายุได้ 33 ปี ก็ได้รับตำแหน่งหัวหน้าแผนกดนตรี ซึ่งในระยะเวลานี้เป็นช่วงที่ดนตรีของราชสำนักในแขวงต่างๆเริ่มมีความเจริญในหลายๆด้าน มีการปฏิสัมพันธ์ผลัดเปลี่ยนการแสดงของแต่ละวังเป็นประจำ และยังรวมไปถึงการประชันวงระหว่างวังก็มี ซึ่งครูได้อธิบายถึงวิธีประชันวงของพิณพาทย์ลาว โดยมีใจความที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เวลาประชันจะไม่เน้นที่ความเร็ว แต่จะวัดแพ้ชนะกันที่วงไหนสามารถบรรเลงเพลงได้มากกว่ากัน เช่นวงไหนเล่นสาธุการมา ก็ต้องเล่นสาธุการตอบกลับไป ซึ่งหากใครได้เพลงมากกว่ามักก็จะเป็นฝ่ายชนะ หรือบางทีเล่นเพลงเดียวกันแต่ก็วัดแพ้ชนะกันที่วงไหน จะบรรเลงได้ไพเราะกว่ากัน คล้ายกับการประกวดวงดนตรี ส่วนใหญ่ วงที่ชนะจะเป็นวงที่มาจากหลวงพระบาง เนื่องจากมีครูเพลงเยอะกว่า และได้โอกาสได้ซ้อมมากกว่าวงอื่นๆ”

(คุณสี ไชยะมวงค. 2551 สัมภาษณ์)

จนถึงปี พ.ศ. 2518 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ภายหลังจากการเข้ายึดอำนาจการปกครองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว รัฐบาลและพรรคต้องการที่จะให้การดำเนินการตามกรอบแนวคิดในระบอบสังคมนิยมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้แผนกดนตรีและแผนกอื่นถูกยุบลงไปพร้อมวัง โดยในขณะนั้นเจ้าบุญอุ้มกำลังสร้างพระราชวังแห่งใหม่ขึ้นที่เมืองปากเซแต่ยังไม่ทันสร้างเสร็จลาวเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปี พ.ศ. 2518 ท่านได้ลี้ภัยไปอยู่ฝรั่งเศสและไม่ได้อีกกลับมาอีก (วิศาล พิริยะกิจไพบูลย์ 2552, สัมภาษณ์) ยังรวมถึงผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับราชสำนักตลอดทั้งนักดนตรี ก็จะต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดและพฤติกรรม เพราะศิลปะดนตรีที่เคยได้รับความนิยมในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองอาจจะเป็นโทษต่อตนเอง ซึ่งนักดนตรีที่เคยรับใช้ราชสำนักก็ต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพไปประกอบอาชีพอื่นหรืออพยพออกนอกประเทศ สำหรับผู้ที่ยังคงอยู่ในประเทศก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับวิธีการตามกรอบแนวคิดของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (คุณ ดวงดารา 2551, สัมภาษณ์) ดังกรณีของการนำเครื่องดนตรีตะวันตก เช่น รีคอร์เดอร์ การิเน็ต เข้ามาผสมในวงพิณพาทย์จำปาสัก เป็นต้น

เมื่อมีการยุบแผนกดนตรีในวังจำปาสัก ทำให้ครุฑนสี โขยะมงคล ได้นำเครื่องดนตรีต่างๆมาเก็บรักษาไว้ที่บ้านหลังเดิม บริเวณข้างวัดบ้านโพไซ ซึ่งห่างจากวังเก่าของเจ้าบุญอุ้มประมาณ 3 กิโลเมตร ในส่วนเครื่องดนตรีบางชิ้นที่ชำรุดไม่สามารถซ่อมแซมได้ก็ไม่ได้นำออกมาจากวังด้วย ซึ่งเครื่องดนตรีที่สามารถใช้ได้ ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีในวงพิณพาทย์ โดยในปัจจุบันเครื่องดนตรีที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ครุฑนสีได้ทำการซ่อมแซมตามวัสดุอุปกรณ์ที่หาในพื้นที่ และได้จัดหาเพิ่มเติมในบางส่วนเพื่อให้เครื่องที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สถานที่เก็บเครื่องดนตรีของวังเจ้าบุญอุ้ม
ที่มา: ธนวัฒน์ บุตรทองทิม. บันทึกภาพ, 13 ธันวาคม 2551.

3. วงพิณพาทย์ครุฑนสี ไชยะมงคล

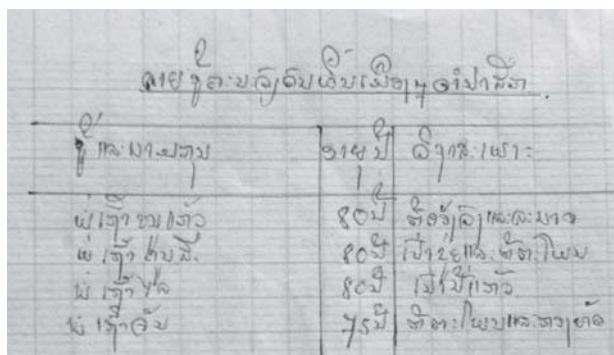
หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2518 ทำให้ประชาชนชาวลาวอพยพหนีออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก นักดนตรีลาวเดิมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักได้ถูกกล่าวหาให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่อยู่ตรงข้ามกับระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ดังนั้นนักดนตรีลาวเดิมบางกลุ่ม จึงได้อพยพออกนอกประเทศในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ส่วนในบริเวณวังเจ้าบุญอุ้มและบริเวณเมืองจำปาสัก ส่วนผู้ที่ไม่ได้เดินทางไปต่างๆ ประเทศก็ได้เดินทางไปยังเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก เมืองที่ถูกสถาปนาขึ้นให้เป็นเมืองเอกของแขวงจำปาสักแทนที่เมืองจำปาสัก ซึ่งหลังจากเมื่อระบบกษัตริย์ได้ล่มสลายลง จึงเป็นผลให้ศูนย์กลางทางด้านศิลปะชั้นสูงหลายแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีลาวเดิมและละคร เกิดช่องว่างต่างๆ ในการสืบทอด เพลงที่เคยใช้บรรเลงในพระราชพิธีต่างๆ ได้ขาดการสืบเนื่องและสูญหายไปกึ่งกาลเวลา แต่ก็ยังมีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่ยังอาศัยอยู่บริเวณสถานอาศัยเดิมรวมไปถึงกลุ่มนักดนตรีราชสำนักจำปาสักเดิม โดยครุฑนสีและนักดนตรีบางคนได้นำเครื่องดนตรีที่ยังสามารถใช้การได้มาจัดตั้งวงดนตรีลาวเดิมขึ้นพร้อมทั้งมีการเปิดสอนในระบบชาวบ้าน

โดยไม่ขึ้นต่อระบบของทางราชการ เนื่องจากปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง โดยครุณสีจึงหาวิธีในการดำรงอยู่โดยการใช้เครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาผสมผสาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางดนตรีเพื่อความอยู่รอด และเป็นผู้นำในการจัดตั้งวงดนตรี ขึ้นร่วมกับครุณสีเดียวกันในราชสำนัก ดังนี้

ลายชื่อคณะวงดนตรีพื้นเมืองจำปาสัก

ชื่อและนามสกุล	อายุปี	วิชาเฉพาะ
พ่อเผ่าหนูแก้ว	80 ปี	ตีฆ้องวงและระนาด
พ่อเผ่าคุณสี	80 ปี	เป่าขลุ่ยและตีตะโพน
พ่อเผ่าไธ	80 ปี	เป่าปี่แก้ว
พ่อเผ่าจัน	75 ปี	ตีตะโพนและกลองทัด

ลายมือชื่อนักดนตรีผู้ก่อตั้งวงดนตรีพิณพาทย์จำปาสัก

บันทึกโดยครุณสี เมื่อปี ค.ศ. 2006

ที่มา: ธนวัฒน์ บุตรทองทิม. บันทึกภาพ 2551, 13 ธันวาคม.

ภายหลังจากมีนักดนตรีและเครื่องดนตรีแล้ว ครุณสีก็ได้เริ่มกลับมาฝึกซ้อม และจัดตั้งวงเพื่อออกแสดงตามงานต่างๆ โดยสถานที่ฝึกซ้อมนั้นได้ใช้บริเวณลานกลางบ้านของครุณสี ซึ่งเป็นสถานที่ใช้ฝึกซ้อมเป็นประจำ และเมื่อเริ่มออกจัดการ

แสดงตามสถานที่ต่างๆทั้งในลักษณะของการว่าจ้างงานหรือการได้รับคำสั่งจากหน่วยงานทางราชการ ก็เริ่มมีผู้สนใจเข้ามาเรียนดนตรีเพิ่มขึ้น ครูคุณสีก็ไม่ได้เก็บค่าเล่าเรียนแต่อย่างไรเพียงแต่หากใครมาเรียนก็ต้องหาอาหารและเดินทางมาเรียนที่บ้านเอง (คุณสี ไชยะมงคล 2551, สัมภาษณ์)

4. การสืบทอดและการดำรงอยู่ของวงพิณพาทย์ครูคุณสี ไชยะมงคล

ดนตรีราชสำนักเป็นศิลปะที่มีภาพของระบบศักดินาอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นหลังจากมีการปฏิวัติระบบการปกครอง ในส่วนของวัฒนธรรมต่างๆก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยแต่ในดนตรีลาวเดิมนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงจำกัดเฉพาะเรื่องของเครื่องดนตรีบทยเพลง แต่ยังรวมไปถึงระบบคติความเชื่อ ประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น การเคารพต่อครูเทพ การเคารพเครื่องดนตรี โดยพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักดนตรีที่ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อครูทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต คือ พิธีไหว้ครูดนตรี ในทฤษฎีของระบบสังคมนิยมถือเป็นเรื่องทั้งมกาย และไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้นในยุคที่มีการปฏิวัติ พิธีการไหว้ครูดนตรีและนาฏศิลป์จะไม่ได้รับอนุญาตให้มีการจัดพิธีขึ้น อย่างไรก็ตามในระบบความเชื่อ ความศรัทธาที่ปลูกฝังกันมาเป็นเวลาช้านานเกี่ยวกับการสำนึกถึงสิ่งที่มีพระคุณต่อตนเป็นการกระทำความดี ดังนั้นถึงแม้ว่าจะมีการห้ามไม่ให้จัดพิธีกรรมดังกล่าว แต่นักดนตรีบางกลุ่มก็ยังลักลอบจัดพิธีไหว้ครูอยู่แต่จะกระทำกันอย่างเงียบๆ เฉพาะกลุ่มเท่านั้น (คุณ ดวงดารา 2551, สัมภาษณ์)

จากการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางด้านต่างๆ เพื่อให้เข้ากับวิธีการตามกรอบแนวคิดของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งกรณีดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะฝีมือและการสืบทอดองค์ความรู้ทางพิณพาทย์จำปาสักในหลายๆด้าน เช่น กรณีของการเพลงร้องที่มีคำร้องเกี่ยวกับระบอบพระมหากษัตริย์ จะไม่ได้รับอนุญาตให้ขับร้อง ส่งผลกระทบให้บทเพลงจำนวนมากที่มีเนื้อหาของคำร้องในลักษณะดังกล่าวห้ามนำมาขับร้อง ซึ่งเปรียบเสมือนกับการขาดความสืบเนื่องระหว่างความรู้ของคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จึงทำให้ปรากฏพบว่าปัจจุบันคนร้องเพลงลาวเดิมนั้นหายาก หรือในกรณีของคนเป่าปี่ในนครหลวงเวียงจันทน์ที่ไม่มีผู้สืบทอด เนื่องมาจากสาเหตุการ

ขาดความสืบทอด (ทองบาง หงสมบัติ 2551, สัมภาษณ์) โดยกรณีของพิณพาทย์จำปาสักก็ได้รับผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน แต่ด้วยภูมิประเทศของแขวงจำปาสักที่มีความใกล้ชิดกับประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ซึ่งมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของตน คนตรีในลักษณะที่คล้ายคลึงกันจึงเกิดการเชื่อมโยงกันในระบอบทางด้านคนตรีราชสำนักที่แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันตลอดเวลา และจากการที่ไม่ได้เป็นเมืองหลวงของประเทศ ทำให้พิณพาทย์บริเวณดังกล่าวได้รับผลกระทบจากการปฏิวัติทางวัฒนธรรมค่อนข้างน้อยเช่นเดียวกับในเมืองหลวงพระบาง จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมพิณพาทย์ต่างๆ เช่น การสืบทอดความรู้จากรุ่นไปสู่อุ่น การประกอบพิธีไหว้ครู ที่ยังมีให้เห็นในจำปาสัก

ในอดีตนั้นบ้านและราชสำนักจำปาสัก เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้พิณพาทย์ การเรียนการสอนจะใช้วิธีถ่ายทอดโดยการจำ ดังนั้นการที่บุคคลใดจะได้รับอนุญาตให้เรียนดนตรีได้ จึงอยู่ที่การพิจารณาของครูว่าจะรับศิษย์ผู้นั้นไว้ศึกษาหรือไม่ โดยวิธีที่จะทำพิธีรับเป็นศิษย์ให้ถูกต้องตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติมาจะกำหนดขึ้นในวันพฤหัสบดี (เกิด พิมพะสิง 2551, สัมภาษณ์) และจากการที่วงพิณพาทย์เริ่มมีชื่อเสียงในด้านฝีมือการบรรเลงดนตรีลาวเดิม และมีระบบการสืบทอดส่งต่อความรู้อย่างเข้มแข็งและเป็นระบบ ทำให้เริ่มมีลูกศิษย์เข้ามาเรียนดนตรีลาวเดิมจำนวนมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งระบบการเรียนการสอนยังคงใช้ระบบเดิมคล้ายกับวงดนตรีไทยและเขมร คือ การเรียนเริ่มเรียนเพลงสาธุการก่อนเป็นเพลงอันดับแรก จากนั้นก็เริ่มเรียนเพลงที่ใช้ในพิธีการต่างๆ แต่จากการที่มีข้อจำกัดทางด้านเครื่องดนตรีที่มีอยู่ไม่กี่ชิ้นทำให้การสอนเป็นไปด้วยความลำบาก ศิษย์บางคนอาจจะต้องรอเรียนเกือบครึ่งวัน และส่วนมากจะไม่มีเวลาในการเรียนขนาดนั้น เพราะจำเป็นต้องกลับไปประกอบกิจกรรมต่างๆ ของทางบ้าน เช่น ทำไร่นา หาปลา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนก็ลดจำนวนลงและเหลือเฉพาะนักดนตรีที่อยู่ประจำเครื่องดนตรีเท่านั้น โดยในการสืบทอดทางดนตรีของวงพิณพาทย์จำปาสักนับมาตั้งแต่สมัยของเจ้าคำสุก เจ้าราชคณัย และเจ้าบุญอู่ม จนถึงปัจจุบันมีการสืบทอดการเรียนพิณพาทย์จำปาสักมาถึง 5 รุ่นด้วยกัน และถือเป็นกลุ่มนักดนตรีที่มีประวัติศาสตร์การสืบทอดทางด้านพิณพาทย์ ในระบอบของราชสำนักสืบทอดกันยาวนานที่สุดของดนตรีเดิมนานาชาติ (ทองบาง หงสมบัติ

2551, สัมภาษณ์) โดยเปรียบเทียบจากวิถีชีวิต ระบบการเรียนรู้และพิธีกรรมต่างๆ
ที่ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง

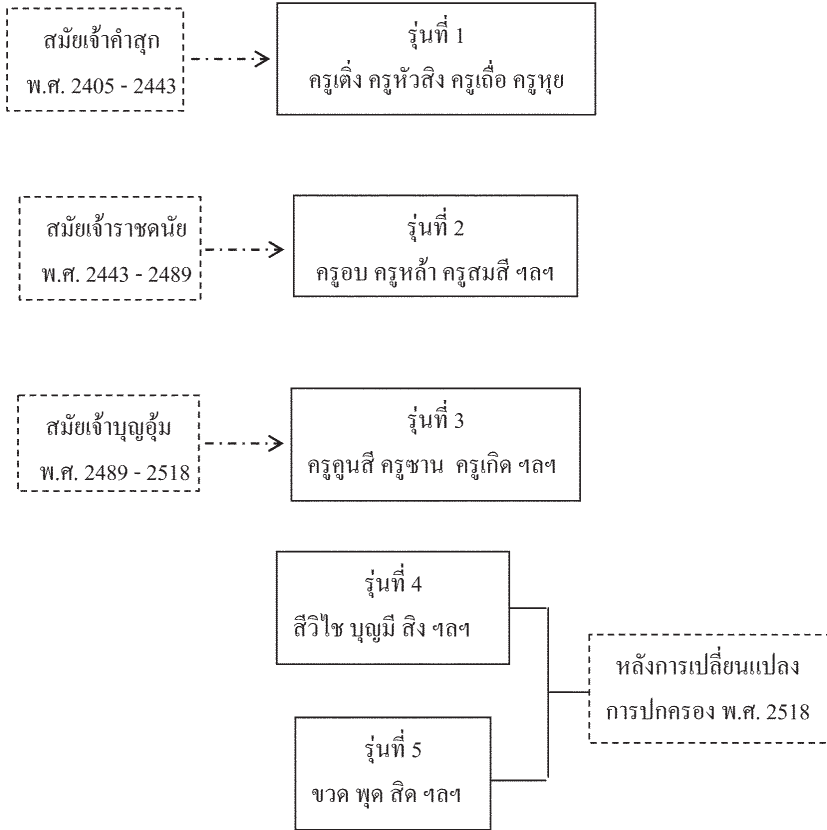

ครูไถ ก้นทะวิไล นักดนตรีร่วมรุ่นเดียวกับครูคุณสี
ที่มา: สถานีโทรทัศน์ เทเวศร์, 2006.

ครูคุณสี ไชยะมงคล ปัจจุบันมีอายุ 83 ปี ถือเป็นลูกศิษย์รุ่น 3 และรุ่น
สุดท้ายที่ได้มีโอกาสรับใช้ราชสำนักจำปาสักในสมัยของเจ้าบุญอุ้ม โดยระบบการเรียน
และการสืบทอดทางดนตรีตามหลักฐานที่สามารถสืบค้นได้ นับตั้งแต่ครูเต็งเข้ามา
สอนดนตรีและรับใช้ราชสำนักจำปาสักจนถึงปัจจุบันมีลักษณะโครงสร้างโดยสรุปดังนี้

โครงสร้างการสืบทอดพัฒนาวิทยำปำสัถ

โครงสร้างดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงระบบการสืบทอดวงพัฒนาวิทยำปำสัถ นับตั้งแต่สมัยเจ้าคำสูก ซึ่งมีจากไทยมาสอนตั้งแต่สมัยครูเต็ง ครูหัวสิงและครูคนอื่นๆเข้ามาในราชสำนัก เป็นผลทำให้คนตรีของพัฒนาวิทยำปำสัถมีการสืบทอดจากลูกศิษย์จำนวนมากถึง 4 รุ่นด้วยกัน โดยลูกศิษย์รุ่นที่ 1, รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีโอกาสเข้ารับใช้ในระบราชสำนักของวังจำปำสัถในแผนกคนตรีและยังโอกาสได้เรียนคนตรีจากทั้งครูเขมรและครูคนไทยโดยตรง แต่ลูกศิษย์รุ่นที่ 4 และรุ่นที่ 5 นั้นได้เรียนเฉพาะกับครูคุนสีและครูคนตรีจากรุ่นที่ 3 และจากการที่ครูคุนสีมีโอกาสเรียน

ดนตรีกับครูต่างๆ ในรุ่นที่ 2 รวมไปถึงการเดินทางมาเรียนดนตรีในประเทศไทย ทั้งทางด้านดนตรีไทยและดนตรีสากล ทำให้ครูคุณสีมีความรู้ความสามารถในการ บรรเลงดนตรีเป็นอย่างดี และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ลูกศิษย์รุ่นต่อ ๆ มา ซึ่งส่วนใหญ่แก่นักดนตรีในวงครุคุณสีจะประกอบอาชีพหลักต่างกันไปจะมีโอกาสฝึกซ้อม ร่วมกันเฉพาะกรณีที่มีงานเท่านั้น โดยครูคุณสีได้บันทึกรายชื่อให้นักดนตรีเมืองจำป่าสัก รุ่นที่ 3 - 5 ไว้เมื่อปี ค.ศ. 2006 ดังนี้

อ.บ.๑๑๑๑/พ่อชาวมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ร.ร. / นาม	อายุ	ลัทธิ ศ. นาม	บ้านเกิด
๑. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. อ. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๒. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๓. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๔. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๕. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๖. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๗. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๘. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
๙. ช่างเหล็ก / ช่างเหล็ก	๑๐ ปี	ช.ล. / ช.ล. น. ๑๑	ป่าไร่
พ่อชาวมหาวิทยาลัยขอนแก่น			
๑. ช่างเหล็ก	๑๔ ปี		บ้านป่าไร่
๒. ช่างเหล็ก	๑๔ ปี		บ้านป่าไร่
๓. ช่างเหล็ก	๑๕ ปี		
*๓. ช่างเหล็ก	๑๕ ปี		บ้านป่าไร่
๕.๔. ช่างเหล็ก	๑๔ ปี		บ้านป่าไร่
๕. ช่างเหล็ก	๑๙ ปี		บ้านป่าไร่
๖. ช่างเหล็ก	๑๕ ปี		บ้านป่าไร่

ลายมือชื่อนักดนตรีวงดนตรีพิณพาทย์จำป่าสัก รุ่นที่ 3-5 บันทึกโดยครูคุณสี เมื่อปี ค.ศ. 2006
ที่มา: ธนวัฒน์ บุตรทองทิม. บันทึกภาพ 2551, 13 ธันวาคม.

นักดนตรีในวงพิณพาทย์ของครุฑนสี โขยะมงคล รุ่นแรกปัจจุบันมีอายุตั้งแต่ 70 - 80 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีที่ประจำอยู่กับราชสำนักจำปาศักดิ์เดิม ซึ่งได้เรียนกับครูจากที่ต่าง ๆ แต่นักดนตรีรุ่นที่สอง ที่มีอายุระหว่าง 25 - 45 ปี และรุ่นเด็กที่มีอายุ 14 - 20 ปี ส่วนใหญ่ได้เรียนเฉพาะกับครุฑนสีหรือครุฑนอื่น ๆ ในวงพิณพาทย์เรื่อยมาอย่างเป็นระบบจึงเป็นผลทำให้วงพิณพาทย์วงนี้สามารถดำรงอยู่ได้เรื่อยมา ปัจจุบันเครื่องดนตรีของครุส่วนใหญ่นำไปเก็บรักษาไว้ที่ทำการของเมืองจำปาศักดิ์แทนที่บริเวณข้างบ้านหลังเก่า เนื่องจากสถานที่เดิมไม่สะดวกในการเก็บรักษาทั้งทางด้านสภาพอากาศและสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสภาพของเครื่องดนตรี

บรรณานุกรม

ก. เอกสารภาษาไทย

- แกรนท์ อีแวนส์. 2549. **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว**. คุยฎี เฮย์มอนด์ แพล. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. 2551. **ดนตรีลาวเดิม**. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุศาสตร์สังคม ลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2530. **ลาว 10 ปี หลังการปฏิวัติ**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. 2548. **ชุดประวัติศาสตร์สำหรับประชาชน ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ดวงจำปี วุฒิสุข. 2545. **วงพิณพาทย์หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรณีศึกษาวงพิณพาทย์บ้านโพนแพง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาดนตรีวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. 2530. **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์.
- _____. 2530. **ประวัติศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองสืบ สุทะมาร์ค. 2528. **พงศาวดารลาว ชุดที่ 8 จดหมายเหตุและพงศาวดาร**. กรุงเทพฯ: องค์การ คำของครูสภา.

- ธนวัฒน์ บุตรทองทิม. 2551. พิณพาทย์วัดพู จำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว. หนังสือที่ระลึกทางวิชาการ งานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 36
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัชชัย ไพไหล. 2534. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหลวงพระบาง เวียงจันทน์
และจำปาศักดิ์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2325-2446).
วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มหาสิลา วีระวงศ์. 2535. ประวัติศาสตร์ลาว. สมหมาย เปรมจิตต์ แปล. เชียงใหม่:
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาอำมาตยาธิบดี, พระยา. 2512. ตำนานเมืองนครจำปาศักดิ์ ประชุมพงศาวดาร
เล่ม 43. กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.
- สุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ. 2545. โครงการสารคดี ห้าแขวงลาวตอนล่าง สะหวัน
เขต สาดะวัน เซกอง จำปาสัก และอัตตะปือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- ข. เอกสารภาษาต่างประเทศ**
- คณะกัมมะกานแห่งชาติ. 2000. มละดกอันล้ำค่าของหลวงพระบาง. เวียงจันทน์:
คณะกัมมะกานแห่งชาติ.
- คุณสี ไชยะมงคล. 2006. หนังสือลายชื่อพวกพินพาดปะจำวงดนตี เมืองจำปาสัก.
สมุดบันทึก. จำปาสัก.
- _____. 2006. นี๊แมนพับบันทึกเพลงดนตีพื้นเมืองและหลักต่างๆ ประจำวงดนตี.
สมุดบันทึก. จำปาสัก.
- บุญฮ่ม จันทะมาดและเวียงแก้ว สุกสะหวัดดี. 2543. ท่องเมืองลาว ไช้ความลึกลับ
เก่าแก่ของวัดพู จำปาสัก. เวียงจันทน์.

ก. โสตทัศนวัสดุ

ศูนย์ข้อมูลดนตรีพื้นเมืองลาว. 2000. หลวงพระบาง วัตถุประสงค์. (วีดิทัศน์ เลขที่ 9). เวียงจันทน์: ศูนย์ข้อมูลดนตรีพื้นเมืองลาว.

สถานีโทรทัศน์ลาว จำปาสัก. 2006. วัตถุประสงค์ มรดกลาว มรดกโลก. จำปาสัก. _____ . 2006. สันตะปะดนตรีพื้นเมือง จำปาสัก. จำปาสัก.

บุคคลานุกรม

เกิด พิมพะสิง. (2551, 14 ตุลาคม). นักดนตรีพิณพาทย์จากราชสำนักจำปาสักเดิม. เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, สัมภาษณ์.

กุน ดวงคารา. (2551, 14 กุมภาพันธ์). อาจารย์โรงเรียนดนตรีและนาฏศิลป์แห่งชาติ หัวหน้าวงดนตรี บ้านโพนพะเพา กำแพงพระนครเวียงจันทน์, สัมภาษณ์.

กุนสี ไซยะมวงคล. (2551, 14 ตุลาคม). นักดนตรีพิณพาทย์จากราชสำนักจำปาสัก เดิมหัวหน้าวงพิณพาทย์กุนสี ไซยะมวงคล. เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, สัมภาษณ์.

_____. (2551, 13 ธันวาคม).

_____. (2552, 8 กุมภาพันธ์).

คำมะณี ไซยะมวงคล. (2551, 14 ตุลาคม). นางรำพิณพาทย์จากราชสำนักจำปาสักเดิม. เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, สัมภาษณ์.

_____. (2552, 8 กุมภาพันธ์).

ทองบาง หงสมบัติ. (2551, 14 กุมภาพันธ์). เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลดนตรีพื้นเมืองลาว. เวียงจันทน์, สัมภาษณ์.

สมจิตร ไสสุวรรณ. (2551, 15 กุมภาพันธ์). กรมศิลปกรรม. กระทรวงแถลงข่าว และวัฒนธรรม. เวียงจันทน์, สัมภาษณ์.

- ไล คันทะวิไล. (2551, 14 ตุลาคม). นักดนตรีพิณพาทย์จากราชสำนักจำปาสักเดิม.
เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,
สัมภาษณ์.
- _____. (2552, 8 กุมภาพันธ์).
- วิศาล พิริยะกิจไพบูลย์. (2552, 26 กุมภาพันธ์). ผู้จัดการฝ่ายข้อมูลท่องเที่ยว. บริษัท
อุบลสุรชัยทัวร์ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี, สัมภาษณ์.